WASHINGTON D. C.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 272. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 22-го ЛИСТОПАДА 1949. — No. 272. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, NOVEMBER 22, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

УНІВЕРСИТЕТИ ВИКАЗУЮТЬ ПОНАД ПІВТРЕТЯ МІЛЬЙОНА СТУДЕНТІВ

Ню Йорк. — Статистика, призбирана по високих школах країни виказує, що восени 1949 р. вписалося 2,510,981 студентів до університетів і каледжів. Це становить приріст на 57,347 або два відсотки до загального числа університетських студентів у минулому, 1948, р. Приріст замітний в малих школах, упротивенстві до великих шкіл, які виказують зменшення кількости студентів. Не зважаючи на зменшення, великі школи всетаки переповнені, бо дотеперішні будинки не вистачальні на належне приміщення всіх наукових інститутів й лябораторій. Тому великі школи приготовили програму розбудови, яка коштуватиме приблизно два більйони долярів упродовж кількох найближчих років.

КАТОЛИЦЬКА ЄРАРХІЯ ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ЗАНЕПАДОМ РОДИННОГО ЖИТТЯ.

Вашингтон. — Католицька єрархія Злучених Держав видала осторогу перед безбожницьким матеріялізмом, який підкопує родинне життя, а з цим і моральні сили нації. Ця осторога поміщена в заяві, виданій після триденної наради з кінцем минулого тижня, містить підписи чотирнадцяти кардиналів, архієпископів та єпископів. У заяві є зазив до нації зберегти Божу установу, якою є родина, перед ще більш небезпечними нападами ніж напад атомової бомби, а між такими небезпеками згадані легкі способи розводів, недостача суспільного забезпечення і недостача релігійного життя в практиці. Тому кардинали й єпископи взивають до розбудження релігійного духа в американських родинах. Заяву підписали між ін.: кард. Денис Доґерті з Филаделфії, кард. Едвард Муні з Дітройту, кард. Семюел Стріч з Шікаго, кард. Френсіс Спелман з Ню Йорку і десять єпископів іменем цілої єрархії.

УРЯД НА РЕЙКАХ — НА ВИПАДОК ВІЙНИ.

Вашінгтон. — Розпорошення урядових бюр на випадок війни й нападу атомового бомбою з повітря є предметом дискусії в урядових і громадських колах. Сенатор Александер Вилі з Висконсин вийшов з пляном приготовити відповідний залізничий потяг, у якому можна б примістити найважливіші федеральні бюра і в такий спосіб звільнити націю від страху за долю столиці. Потяг був би готовий кожної хвилини забрати бюра й урядовців у безпечне місце.

КУПУЮТЬ 53 ЛІТАКИ ДЛЯ ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ.

Ню Йорк. — Команда повітряних сил рішила замовити 53 літаки, які можуть теж плавати по морю — амфібій — марки Албатрос, у варстатах у Бетпейт на Лонґ Айленд, під Ню Йорком. Такі амфібії надаються не так до боєвих операцій, як радше для транспортів людей і матеріялів до шпитальних і інших кораблів. У морських боях матимуть застосування для рятування моряків літаки, які можуть переносити по 16 раненних. Рятункова служба Америки плянована тепер на світові розміри.

АДВОКАТ БРИДЖЕСА ДИСКРЕДИТУЄ НАПЕРЕД УРЯДОВИХ СВІДКІВ.

Сан Франсиско.— Після довгих підготувань до процесу проти Гері Бриджеса, провідника докових робітників на Західнім побережжі, остаточно приступлено до першого дня розправи в федеральнім суді в пятницю 18 листопада. Адвокат оборони Джордж Ґалінан, у своїй промові заповів, що він докаже нечесність усіх свідків уряду і тому згори назвав їх „підкупними, заплаченими й шумовинням людкости". Свідки мають доказати, що Бриджес поповнив кривоприсягу в 1945 р., заки дістав громадянські папери. Він походить з Австралії, отже був в Америці чужинцем. Між свідками, які мають свідчити в користь уряду, находиться Луїс Буденц, колишній редактор комуністичного щоденника Дейлі Воркер у Ню Йорку. Суддя Джордж Гаррис натаврував поведінку адвоката за його обвинувачення кожного урядового свідка перед його появою і сказав, що оборона може тільки доказувати неправдивість зізнань кожного свідка зокрема в суді.

НЕБЕЗПЕКА НЕДОСТАЧІ ВОДИ В АМЕРИЦІ.

Ню Йорк. — Пресові агенції, в першу чергу щоденника Ню Йорк Таймс, звертають увагу громадянства на небезпеку недостачі води в країні зогляду на на велитенське її запотребування для найрізнородніших цілей. Знавці звертають увагу, що в підземельних збірниках є необмежена кількість води, одначе надземні збірники і ріки не зможуть постачити тільки води, кільки її потрібно для хемічних цілей, для пускання в рух фабрик або для огрівання й холодилень. Над призбиранням точніших дат про цю справу працюють урядові геологи й інші науковці. Ідеться про підготову засобів для розпроваджування води з багатих околиць на воду в біднійші.

ПОМЕР ЄПИСКОП АНГЛІКАНСЬКОЇ ЄПИСКОПАЛЬНОЇ ЦЕРКВИ.

Ню Йорк. — Вилям Т. Маннінґ, єпископ Протестантської Єпископальної дієцезії в Ню Йорку, помер у пятницю у віці 83 літ життя. Він справував своє становище 26 років і вславився викінченням величавої катедри св. Івана в Ню Йорку коштом 20 мільйонів долярів. Він буде похоронений у своїй катедрі.

ГУБІЧЕВ ХОЧЕ ВЖЕ ОБОРОНЦЯ.

Ню Йорк. — Валентин Губічев, російський інженер, якого судять разом з Джудитою Коплон у федеральному суді за викрадання документів з департаменту справедливости у Вашинґтоні, зажадав оборонця для себе, коли суддя вирішив, що він мусить станути перед судом, бо йому не належиться недоторканість.

НОВИЙ ВІДДІЛ У.П.А. ПРОБИВСЯ В ЗАХІДНУ ЕВРОПУ

6 ВОЯКІВ У.П.А., З ХЛОПЦІ І З ДІВЧИНІ, ПОТВЕРДЖУЮТЬ БЕЗПЕРЕРИВНІСТЬ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ В УКРАЇНІ

(Повітряною поштою до „Свободи")

Франкфурт, 14 листопада. Керівник місії ЗУАДКомітету в Европі, адв. Роман Смук, повідомляє, що він відвідав нову групу вояків Української Повстанчої Армії, які з окремими дорученнями тільки що пробилися в американську зону Німеччини з України. Пробившись щасливо через чехословацький кордон в Баварію, вони заявили американ. властям, і адв. Смукові, що вони є вояками Української Повстанської Арії та виконують службу зв'язкових. Група складається з таких осіб: Михайло, років 25, по професії учитель, в УПА бореться від 1944-го року. Чесько-баварський кардон переходив з доручення свого командування кілька разів вже раніше; Володимир, років 24, студент торговельної школи, в УПА від 1943 року; Михайло, років 26, по професії робітник, в УПА від 1944 року; Марія, років 19, студентка торговельної школи, в УПА виконує службу від 1947 року; Валя, років 24, по професії учителька, в УПА від 1945 року; Стефа, років 23, студентка учительської семинарії, в УПА від 1945 року. Всі вони виконують службу зв'язкових між поодинокими частинами УПАрмії та зі закордоном. Вони одноідно потверджують, що ввесь український нарід продовжує свою боротьбу за визволення з-під совєтської неволі. Збройну боротьбу веде і нею керує Українська Повстанська Армія. Новоприбулі зв'язкові стверджують, що „вся Україна жде на війну", яку вважає за неминучу між большевизмом і демократією, та з цею війною зв'язує свої надії на остаточне визволення з-під большевизму. Про положення в Україні вони оповідають, що боротьба ведеться не тільки зброєю в лісах, але й на всіх інших ділянках життя. Селяни в Західній Україні віддають за податки останні свої речі, але до колгоспів такі не йдуть. Хоча майже в кожному селі в Західній Україні перебувають відділи від 20 до 30 совєтських вояків, український повстанчий рух з кожним днем зростає. Зв'язкові стверджують, що УПА тепер сильно розбудувала свою революційну і повстанську сітку, поширивши її не тільки по всій Україні, але теж на інші поневолені Москвою народи, включно з азійськими. В Україні продовжується і скріплюється большевицький терор та масові вивози українського населення, на місце якого насаджується росіян.

Дорога з України в західну Німеччину забрала цим молодим воякам УПА п'ять тижнів часу, а знання терену сильно допомагало їм в цьому трудному завданні. Вони прийшли до краю виснажені і обдерті. Американському командуванню вони заявили одверто, що після виконання місії вони мають доручення вернутися знову до своїх боєвих частин в Західній Україні. Після переходу кордону вони були інтерновані і в дні 15-го листопада їх справа мала бути розглянена відповідними американськими властями. Є підстави сподіватись, що вони будуть звільнені.

НОВИЙ ВЕЛИКИЙ УСПІХ УКРАЇНСЬКОГО ОПЕРНОГО АНСАМБЛЮ В ШИКАГО

В неділю, дня 20-го листопада в Шикаго виступив з концертом Український Оперний Ансамбль під музичним керівництвом Богдана Пюрка, у великій авдиторії Шопен Скул. В концерті виступили новоприбуті оперові артисти Лідія Горн, Наталія Носенко, Ігор Зайферт, Михайло Мінський та Михайло Ольховий. Інж. Степан Куропась повідомляє телеграфічно: „Концерт Оперного Ансамблю мав повний моральний і матеріяльний успіх. Приявних понад тисяча людей. Програма знаменита підбором і виконанням.

$500 НА НАРОДНІ ЦІЛІ З ЛИСТОПАДОВОГО СВЯТА В ЕЛИЗАБЕТ

В неділю, 20-го листопада, відбулося Листопадове Свято в Елизабет, Н. Дж., на якому зібрано $500 на народні цілі, хоча половина місцевих українських громадян була понад 5 місяців на страйку. Свято мало великий успіх та справді добірну програму. Окремо увагу звертав виступ Хору Молоді стейту Ню Джерзі під управою Юрія Кириченка (молодшого), що тепер належить до найкращих українських хорів не тільки округи, але й в цій країні взагалі. З промовами на Святі виступили о. Гаврилишин і ген. П. Шандрук, а з місцевих громадян промовляв Роман Слободян, закликаючи до жертвенности. Треба підкреслити, що між жертводавцями була велика частина нових імігрантів, які склали теж більші пожертви.

КИТАЙСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ В ГОНГ КОНГУ

Ганґ Конґ, 21. листопада. — Ген. Лі Цунґ-сн, діючий президент національного Китаю, прибув вчора до цеї коронної британської колонії, щоб лікуватися на недугу шлунка. Він висловив свою віру в остаточну перемогу над большевизмом в Азії та заявив, що обмежить час свого лікування і вернеться знову на територію Китаю продовжувати боротьбу проти большевизму. Його несподіваний приїзд викликав відразу всілякі політичні спекуляції та підозріння, головно щодо правдоподібности його непорозумінь з Чіянґ Кай-шеком, який залишився в Чінґкінку, намагаючись організувати спротив комуністичним військам, що тепер швидко посуваються в провінції Шешван.

ГРУПА БАНДУРИСТІВ НА ЛИСТОПАДОВОМУ СВЯТІ В ДЖЕРЗІ СИТІ

Помітний прогрес у влаштовуванні імпрез з нагоди національних річниць зроблено на Листопадовому Святі в Джерзі Ситі, що відбулося в неділю, 20-го листопада. На святі виступила вперше в цій місцевості група шістьох новоприбулих бандуристів під проводом п. Ганушевського, що заслужено була великою атракцією імпрези. На дальшу програму імпрези склались виступи місцевого хору під управою Осипа Стецури, сольоспів Меланії Міляновнч з фортепіяновим акомпаніяментом Ольги Дмитрів, та відповідні до Свята деклямації. Вступне слово виголосив місцевий парох, о. сов. Володимир Лотович, а відповідну доповідь мав ред. Іван Кедрин-Рудницький з Томс Ривер. Програмою проводив п. М. Петришин. Рано в церкві відправлено врочисту Службу Божу, під час якої незвичайно глибоку змістом і патріотичну проповідь виголосив о. ігумен Ваврик.

НОВИЙ ПЕРЕВОРОТ В РЕСПУБЛИЦІ ПАНАМА

Місто Панама, 20 листопада. — Директор поліції міста Панама, полк. Хозе Ремон, приневолив президента республики Панама, Данила Чаніса, зрезиґнувати з свого становища. На його місце прийшов віцепрезидент Роберто Ф. Чіярі, який склав присягу на уряд президента. Від кількох днів заповідали криваву революцію в республиці, одначе на прохання дипломатичного корпусу вдалося виминути нещастя і кризу розвязано мирною дорогою. З дипломатичного боку брали участь у переговорах: амбасадор Перу Еміліо Ортіз де Зевальос, американський амбасадор М. Б. Дейвис і папський нунцій монсіньор Павло Берніер.

ВИРЯТУВАНО РОЗБИТКІВ З ЛІТАКА НАД БЕРМЮДОЮ

Повітряна база Кіндлі, у Бермюді. — Славні діла з колишніх морських подорожей повторилися при вирятуванні розбитків з літака Бі-29, який осів у середу минулого тижня на водах океану коло Бермюди внаслідок вичерпання газоліни. Канадський ніщівник Гайда вирятував 18 подорожних, які блукали по водах Атлантійського океану 24 годин в рятункових судах і привіз їх до тутешньої бази. Два розбитки згинули на морю.

КРІЗА У ВІДНОСИНАХ ДО КИТАЮ

Вашингтон. — Департмент стейту завзято студіює всі можливі способи до полагодження кризи між китайським большевицьким урядом і Злученими Державами. Кріза викликана арештом американського генерального консула в Мукден, Ангуса Ворда, китайськими комуністами. Американський Леґіон заявився за мілітарну експедицію до Мукдену, щоб вирятувати консула, а департамент стейту студіює можливість зазиву до Росії, щоб вона спонукала китайських комуністів випустити Ворда. Уряд радиться не тільки з високих урядовців, але й цивільних людей, що робити з цею справою. Між ін. департамент стейту запитав республіканця Гарольда Стасена, президента університету з Филаделфії, кол. секретаря стейту Джорджа Маршала й Джана Д. Ракефелера.

НАГЛЕ ЗАГОСТРЕННЯ ФРАНЦУЗЬКО-ПОЛЬСЬКИХ СТОСУНКІВ

Париж, 21 листопада. — В останніх двох днях дійшло до гострих суперечностей та рішучої зміни дипломатичних нот між урядом Франції та комуністичним урядом Польщі, в справі двох французьких дипломатичних представників, один з яких, М. Рено, був заарештований під закидом шпигунства, але після переслухання мав бути звільнений, а другий Андре Сімон Робіно, „зник" серед загадочних обставин в хвилині, як був в дорозі на аеродром у Варшаві, щоб відлетіти до Франції. Робіно був у Варшаві французьким консулярним представником. Негайно після того, як виявилося його „зникнення", французька амбасада у Варшаві зажадала від польського міністерства закордонних справ відповідних вияснень і як їх не одержала, справа перейшла до уряду в Парижі, що тепер зі свого боку рішучо домагається вияснення справи, протестуючи рівночасно проти цего чергового грубого порушення всяких не тільки дипломатичних, але й людських прав закордонного представника. В тягу цеї французької акції вчора задержано в Парижі шістьох осіб зі залоги польського літака та переслано польському урядові повідомлення, що вони будуть задержані як закладники до того часу, доки не виясниться справа Робіно. Польський уряд повідомив, що Робіно мав бути заарештований під закидом шпіонажі, але тому, що французькому дипломатичному представникові рішучо відмовлено права побачитися або взагалі сконтактуватися з заарештованим, у французьких колах вважають, що він міг бути таємно вбитий. Рівночасно з цею подією, поляки зажадали відкликання двох урядників французького дипломатичного представництва у Варшаві, теж під закидом шпигунства. Все це склалося на сильне загострення дипломатичних стосунків між обома країнами, з можливими дальшими наслідками.

ПОЛЬСЬКА АРМІЯ ЧАСТИНОЮ СОВЄТСЬКОЇ

Лондон, 21 листопада. — На підставі достовірних повідомлень британської розвідки тут стверджується, що польська армія практично стала складовою частиною совєтської армії, з майже виключним обсадженням головного командного складу офіцерами совєтської армії та совєтськими громадянами. Призначення маршала Рокосовського міністром оборони Польщі було тільки завершенням повної совєтської контролі польських збройних сил.

БРИТАНСЬКА ЗАЛОГА ПОКИНУЛА ГРЕЦІЮ.

Атени, 21 листопада. — Хвилюючою парадою перед пам'ятником невідомого вояка в столиці Греції, британська залога попрощалася вчора з цею країною, яку так завзято і так довго допомагала оборонити перед численними ворогами. В прощальній параді взяв участь грецький король. Командант британських частин заявив, що їх евакуація є рівночасно ознакою, що грецька армія тепер вже сама є вповні здатна забезпечити безпеку своєї країни.

СОВЄТИ ПОДВОЇЛИ СВОЮ ВІЙСЬКОВУ ЗАЛОГУ В АЛЬБАНІЇ.

Београд, 21 листопада. — З поінформованих джерел тут заявляють, що в останньому часі Совєтський Союз кількісно подвоїв свою військову залогу в Альбанії, поступово перемінюючи цю країну не тільки в свою головну військову базу на Середземному морі, але й в свій воєнний арсенал. Загальну кількість совєтських військ в тій країні подається на около 15,000 старшин і вояків, отже два рази стільки, як там було ще чотири місяці тому. Нові контингенти совєтських військ там складаються головно з техніків, всякого роду експертів та головно досвідчених спеціялістів партизанської війни. Це останнє переконувало б, що збільшення совєтської залоги в Альбанії може стояти у зв'язку зі совєтськими агресивними плянами щодо Югославії.

ПРОДОВЖУЄТЬСЯ МАСОВА ВТЕЧА НІМЦІВ З-ПІД СОВЄТІВ НА ЗАХІД.

Берлін, 21 листопада. — В західних військових колах потверджують, що масова втеча німців зі совєтської зони на захід не тільки продовжується, але й помітно збільшується. В останньому почали втікати теж колишні комуністи, головно з рядів зорганізованої Совєтами „народної поліції" Цю втечу у великій мірі приписується поширенні „тітоїзму" серед німецьких комуністів. Інтересно, що велика частина цих втікачів прохає включити їх в „західно-німецьку армію", бо Совєти в них вмовили, що американці зорганізували таку в Баварії.

ЕСПАНЦІ ВИСТУПАЮТЬ З ФАЛЯНГИ.

Мадрид, 21 листопада. — „Арріба", орган тоталітарної еспанської партії Фалянга, твердить в своєму вчорашньому виданні, що з Фалянги тепер масово виступають все також ті особи, які „найбільше особисто скористали з фалянгістичної держави". Газета називає їх „фальшивими фалянгістами".

ПРОПАВ ЛІТАК, ЩО ПЕРЕВОЗИВ СКИТАЛЬЧИХ ДІТЕЙ.

Осльо, Норвегія, 21 листопада. — Вчора в дорозі з Брюсель до Осльо пропав транспортовий літак, що віз 29 жидівських дітей з таборів скитальців на відпочинок до Норвегії, перед їх виїздом до Палестини. Літак правдоподібно розбився вже в околицях Осльо.

ІЗРАЇЛЬ МАЄ МІЛЬЙОН ЖИДІВСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ.

Тель Авів, Ізраїль, 21 листопада. — Кількість жидівського населення Ізраїлля переступила сьогодні один мільйон, з приїздом 663 нових імігрантів з Тріполі. В половині минулого року в тій країні було ще тільки 655,000 жидів.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$2.75	Three months	$2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346. JERSEY CITY 3, N. J.

ВІД ФАТАЛІЗМУ ДО АКЦІЇ

Уже довший час критикує преса американську політику щодо Китаю, чи взагалі щодо Азії. Ця критика прибрала тепер гостріші форми в звязку з арештуванням комуністичною владою американського генерального консула Анґуса Вордена в Мукдені. Немає найменшого сумніву, що як Вордена в Манджурії, так і американських представників у підсовєтській Північній Кореї, арештовано на приказ Кремля. Треба догадуватись, що московське Політбюро вживає — як це є його звичаєм — чужих рук, себто рук своїх сателітів, щоб „відплатитись" Злученим Державам. В цьому випадку це мала би бути „відплата" за арештування в Америці совєтського урядовця Валентина А. Ґубічева, обвинуваченого разом з Джудитою Коплон за шпіонажу, як теж за арештування представників Амторґу, совєтської торговельної організації, що не заресструвалась, згідно зо законною вимогою, як „чужинецька агентура". Ця остання запідозрена мабуть в іншого роду акції, як тільки „торговельній". Якби воно не було, але поблажливість департаменту стейту в трактуванні справи арешту комуністами американського консула та інших представників, викликала в цілій Америці негодування. Дійшло навіть до того, що деякі часописи одверто написали, на що маємо воєнну фльоту і бомбардувальники, коли даємо себе так зневажати в Азії, де така зневага є повною компромітацією того, що на неї якстій і якслід не реагує.

Але якже гостро реагувати, коли закордонна політика Злучених Держав відносно Китаю знайшлася в такій стадії, що дебатується вже не так над дипломатичним визнанням комуністичного Китаю, як часом, коли це мало б наступити Наглить цю справу, як відомо, Англія, інтереси якої мають промовляти за визнанням комуністичного Китаю і навязання з ним торговельних стосунків. Те саме, як заповідають знавці, станеться теж і зо Злученими Державами, бо інакше були б Америці двері до Китаю цілком замкнені. Американський нарід, як судити по голосах преси, є таки далі проти визнання комуністичного Китаю, як теж проти визнавання комуністичних режимів у цілому світі, бо переконався, що на таких визнаваннях Америка нічого не зискує, а тільки тратить на престижі.

Клопоти в Азії, що тепер звалюються на департамент стейту в Вашинґтоні, є наслідками його довголітньої нерішучости у відношенні до подій в Китаю. Остання фаза цеї політики, не рішатись, а тільки „ждати і приглядатись", була таки, як пише Генсон Болдвин, найфатальніша. Та тепер департамент стейту знайшовся уже в такому положенні, що мусить „щось робити", бо самі обставини його змушують до цього. Інтереси Злучених Держав та їхнє стратегічне положення уже так загрожені, що тут треба рішитись негайно на політику діяння, прямо на оборону країни, загроженої поважно комуністичним Китаєм, змагаючим до здобуття щораз дальших територій, в тому і до опанування комуністами Формози, що захитало б цілу політичну та стратегічну позицію Злучених Держав на Західнім Пасифіку.

Як бачимо, на Пасифіку готово повторитись до певної міри те, що сталось в Европі, де Америка теж довго приглядалась подіям фаталістично, ждучи, як вони розвинуться. Вони розвинулись, але так, що Кремль скріпився до цеї міри новими загарбаннями, що тепер треба буде Америці довгі роки помагати західній Европі, щоб хоч вона могла оборонитись перед Москвою, бо про інше, то вже й не згадувати.

За братерство й рівноправність

У своїй промові до Краєвої Конференції Християн і Жидів, виголошеної з нагоди Дня Примиря 11 листопада у Вашинґтоні, президент Труман вiступив від писаного тексту промови і сказав замітні слова:

„Мої Приятелі! Я роблю все, що в моїй силі, щоб зорганізувати моральні сили світу для зарадження теперішньому положенні. Я пробую зібрати тих людей, які глядять вгору; тих, які знають, що є вища сила у вселенній; роблю це з метою, щоб станути на прю з тими, що споглядають на інших згори. Це матеріялісти, проти яких ми саме йдемо".

Тому, що це були неписані, а спонтанно сказані думки, треба звернути увагу на обставини, які дали притоку до їх вияву. Це було на обіді, влаштованім Краєвою Конференцією Християн і Жидів, на якім промовив до президента її предсідник, звісний католицький діяч, Джан Л. Соливан, колишній секретар воєнної маринарки. Він представив діяльність конференції як „життєву силу демократії й тривалого миру", яка бореться проти „безбожницького тоталітаризму". Одна третина світу найшлася тепер в комуністичній орбіті — казав він. Комунім є загрозою для кожної нації, хоч у початках він таким не був.

По тій промові президент сказав своє слово. Він пригадав, що в лютім наступного року відбудеться Тиждень Братерства й тому християни й жиди Америки повинні до нього заздалегідь приготовитися, щоб поширити ідею братерства по цілому світі. А тому, що Краєва Конференція Християн і Жидів найкраще надається до такої праці, вона повинна перебрати на себе обовязок розповсюднення ідеї братолюбства. Америка сама основана на високім ідеалі, тобто на ідеалі рівности людини перед Богом і перед правом.

Далі президент сказав таке:

„Спираючись на такий ідеал ми створили націю, складену з народів, які прийшли з різних країн з різними вірами й переконаннями. У нашій країні живуть люди з різними традиціями й різними вірами і всі вони працюють разом для спільного добра.

„Я щойно приїхав з Національного Цвинтару в Арлінґтон, де я поклав вінець на гробі Американського Героя. Справжній американець не дбає, чи цей герой був католиком, жидом чи протестантом; не дбає, якого він роду чи якого кольору його шкіра. Оця могила на гробі Невідомого Вояка — це символ нашої віри й нашої єдности.

„Ми осягнули нашу єдність не через усування наших релігійних і традиційних різниць, не закриванням або здавлюванням наших політичних і економічних суперечок, але тим, що ми притримувалися ідеалу, який стоїть понад усе, а ним є братерство людини.

„Першим кроком кожного ворога якоїсь країни є завжди відокремлювання різних вір і переконань, що існують в нації. Наші вороги пробували виграватн одну групу проти другої, одну віру проти другої, щоб творити таким чином пересуди і поширяти ненависть та недовіря між нашим народом.

„Велика заслуга Краєвої Конференції Християн і Жидів лежить у тому, що вона бореться проти нетолеранції; бореться за те, щоб принести світло у темні нетри пересудів і поширити духа терпимости та братерства, яке обєднує нашу країну. Це є велика патріотична робота і наша країна почувається до вдячности чоловікам і жінкам цеї організації, яка присвятила згаданій справі так багато часу і праці".

Оці слова президента виявляють американський дух толеранції, вирозумілости і справжнього братерства не тільки в релігійних, але й в політично - партійних справах. Їх повинні запамятати собі добре в першу чергу ті, що займаються громадянською працею.

Крім згаданого ідеалу братерства обговорив президент ще й справу рівности громадян перед законом. Він звернув увагу на засади справедливости, які походять від Бога. І тому, як внутрі країни так і поза нею треба американцям боронити прав людини і бути за практичне здійснювання засад свободи.

Ще ясніше сказав президент про зрівнання прав людини у своїй промові до Краєвої Ради Нігерських Жінок у вівторок 15 листопада. Він пригадав, що зрівнання громадянських прав перейшло вже границі місцевостей і країн і стало міжнародною справою. Засаду рівности громадян перед правом прийняла Організація Обєднаних Держав у своїй Деклярації Прав Людини. Американський нарід вважає за свою традиційну політику вводити рівність громадян у територіях, які ще не дозріли до самоврядування. Ми стали на становищі, казав президент, що території, які підпадають під владу Злучених Держав, треба вважати як мандат для введення в них свобідних установ на те, щоб і ці народи могли вступити до великої родини народів на підставі повної рівности.

У змаганнях за ці ідеали ми зайшли так далеко, що „тепер уже нема відвороту, ані спочинку" — заявив президент. Тим він поклав натиск на свої чергові завдання у суспільних справах.

Іван Кедрин.

Драма — театр — актори

(До проблеми українського театру в Америці).

Перед появою цієї статті друком читав її один із найкращих наших театрологів, д-р Гр. Л., який живе тепер також в Зл. Державах, і висловив думку, що перебування в одному театральному ансамблі чільних акторів, але вихованків інших мистецьких шкіл та прихильників інших стилів — не завжди виходить на добро театрові. Отже тому, що наведені нижче погляди можуть викликувати застереження, радо піддаю свої міркування під дискусію. — Автор.

Приїзд до Злучених Держав В. Блавацького і Й. Гірняка та перші вистави, котрими вони представились українсько-американському громадянству, відразу заактуалізували тут всю ту театральну проблематику, що існувала у „старому краю", в Галичині, до самого вибуху другої світової війни. Це проблема постійної, тривкої української сцени, яка дала б приют найчільнішим професіоналістам, стала поштовхом для драматичної творчости, виховним заведенням для молодих талантів і Меккою для всіх, хто спрагнений рідного живого слова з театральної сцени.

Відьідувачі „Батурина" у Филаделфії і „Мати і я" у Ню Йорку мали нагоду звернути відразу увагу на одну аномалію: чому ці обидві вистави, перші репрезентаційні вистави, з якими виступили такі чільні, досвідчені професіоналісти, як Блавацький і Гірняк, не лише передові актори, але й режисери та керівники театрів, чому кожний із них, напевне без жадного взаємного порозуміння, вибрали — переробки з повістей, а не оригінальні п'єси?! Відповідь: передовсім тому, що **в українській літературі останнє і найслабше місце займає драма** й тому директора театру, що має виступити саме з „репрезентаційною" драмою, хапається розпука. Відомо, що найсильніше заступлена у нас лірика, оповідання, навіть бідна повість, дарма, що новітній реалістичний роман усе ще у нас щойно в стадії народин. (Брак цікавої рідної повістевої лектури штовхає земляків одних до московської, других до польської, третіх до німецької книжки, а тепер усіх нас, нових імігрантів, штовхатиме до анґлійської: не з браку патріотизму, ні тому, що чуже імпонує, а просто тому, що туга за рідною белетристикою все ще не може бути вповні заспокоєна). Але з драмою є вже зовсім смуток. Чому? Бо приблизно до вибуху революції 1917 р., існував у нас тільки **побутовий** театр. Це була доба братів Тобілевичів — царили Карпенко Карий, Садовський і Саксаганський, — доба М. Старицького й М. Кропивницького і таких сценічних зір, як Заньковецька. З галицького побутового театру досить згадати прізвище рідні Рубчаків, незабутню Осиповичеву. Юрчака. Був побутовий театр, була теж побутова „народня драма зі співами і танцями". Здавалося, що нову добу започаткував Винниченко. Але його п'єси були писані так недбайливо, на коліні, такою препоганою мовою*), врешті сам Винниченко так швидко вичерпався і як драматург замовк, що і його п'єси не могли вдержати репертуару. Не могла вдержати його і Старицька-Черняхівська, ні С. Черкасенко (їхні п'єси вимагають теж складних технічних засобів), а тепер безумовно найбільшим талантом залишився Микола Куліш, із п'єсами, з котрих теж не всі мали б успіх у громадянстві, що йому зовсім чужа підсовєтська атмосфера й проблематика. (Про комуністичні аґітки Корнійчука, сценічно дуже добре зліплені, не говоримо).

Драматична творчість є тісно залежна від існування постійних театральних сцен, що на них автори сподівались би виставити свої речі. Не було у нас того зовсім природного, зрозумілого поштовху, що міг би викресати амбіцію письменника й народити драматурга. Нічого й казати, що ця амбіція могла бути щонайвище плятонічна, бо мізерія галицьких мандрівних театрів була така безмірна, що було просто смішно й непристойно думати про театральні тантієми (гонорар за п'єсу від вистав). Коли на Наддніпрянщині після вибуху революції у 1917 р. революцію у театрі перевів Лесь Курбас („Молодий Театр" у Києві, „Березіль" у Харкові), то в Галичині український театр вів таку боротьбу за свою фізичну екзистенцію (страшна нужда у постійній мандрівці по містах і містечках), що навіть при великих акторських талантах годі було знятися понад рівень шабльону. Йосиф Стадник, безумовно один із корифеїв української сцени, її герой-піонір, в очах різних його сучасників і акторів „сатрап-кровопієць", на ділі фанатик рідної сцени і чудотворець-організатор і вихователь цілої генерації акторів, (перекладач п'єс, директор, режисер і актор в одній особі) мусів опростачити театр, бо інакше не могло бути, коли одного дня ставив Мольєрівського „Тартюфа", другого „Сватання на Гончарівці" а третього „Веселу Вдовичку" чи іншого „Ґрафа Люксембурґа" (клясичний европейський репертуар, українську побутовщину й віденські оперети). Поява на галицькому ґрунті О. Загарова і М. Морської (радше О. Морської і О. Загарова, бо її сценічна культура і глибінь артистичного таланту були де-де більші, як його), зробили на тамошнє громадянство зовсім аналогічне враження, як тепер поява Блавацького і Гірняка на громадянство американсько-українське. Люди зацукались і почали гарячково шукати розв'язки проблеми — постійного театру у Львові, який зосередив би найкращих акторів та зліквідував мандрівницьку нужду. Повстала громадська організація у формі Кооперативи „Український Театр", потім славну ролю мецената віддіграв один громадянин із Станиславова, п. С., — всеодно тривко не вдалося українського постійного театру вдержати, а залишився лише в його історії один світлий період „Українського Театру" у Львові. До вибуху другої світової війни існувало все ще в Галичині кілька мандрівних театрів, із котрих деякі були кращі, деякі стояли на жалюгідниму рівені, але всі однаково матеріяльно ледви клигали, кожний з них переходив теж безупинні кризи, розлами, ліквідацію, народини під іншою фірмою і з тими самими надіями і з тією самою безнадійністю. Щойно підчас останньої війни короткий час заблистіла українська сцена: українці перейняли Великий Театр у Львові, з Наддніпрянщини опинились у Львові першорядні артистичні сили, український театр став атракцією не лиш для рідної публики, але й чужинців. Кожна вистава стояла на вершках і велика саля була завжди вщерть повна. Український театр дійшов до такого рівеня, що міг уже виставити й „Гамлета" та грати його довгий ряд вечорів при випроданій салі.

(Докінчення на стор. 4-тій)

*) Комісія, що складала „Словник живої мови ВУАН" під головуванням А. Кримського, ствердила, що з усіх творів Винниченка не можна взяти до словника ніодного повного новотвору, незаписаного ще у Словнику Грінченка, бо всі вони — грубі москалізми.

Читайте українські книжки та часописи, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила.

Микола Понеділок.

Говорить лише поле

Я його добре знаю. Досить глянути мені хоч мимохіть на нього і я вже скажу, чи він має настрій, чи ні. Ранко завжди іду до нього. Вітаюся. Коли він мені протягає руку, а його очі хутчій ніж уста так весело і закукурічено блищать — це ж молодий, а закукурічено — бо рипнуло йому всього сімнадцять.

Коли ж, вітаючись, я помічав, що його очі просять пощади, пробачення за неспокій душі свого господаря, коли чоло, таке біляве і неповнолітне бажає відтворити щось схоже на зморшку, а пушок — майбутні вусики, оцей самий пушок випрямляється, як намагнічений — тоді щось негаразд.

Я питав його:

— Що сталося?

Він підводив голову, очі ось-ось промовлять: „Вибач, ти в цьому не винен" і коротко скаже:

— Тяжко...

І все.

Діягноз хвороби певний. Пояснень не вимагає. Їдемо вдвох на поле. Він ступає повільно, твердо. Ніби хоче впевнитись, що земля міцна. Вітер весняний, легкий: залюбки шепчеться з житом, бризкає в нас свіжістю, купає обличчя. Він глянув навкруги і до мене мрійливо, затужнено:

— Що то чужина. Навіть жито таке миршаве, коклюшне. А в нас там яке...

Мовчанка.

А далі: Схочеш поцілувати колосок — навшпиньки ставай, бо інакше і не дістанеш.

Сідаємо на траву. Він лягає, дивиться на небо і обов'язково зриває зелену чуприну у землі. Очі в небі, в руках приємна прохолода зелені, а до вух несеться шепіт кволого, але рідного жита:

Ш-шш-шш.

Вітер хлюпне в обличчя, бризками виходить у все тіло і оп'янює зрівноважує і стирає. Оп'янює душу, зрівноважує нерви і стирає гірку дійсність. Синява неба і мені засосала очі і душа цілком втратила рівновагу і почуття міри. В очах — синьо-синьо, в душі — боляче приємно і гірко. І біль і радість зараз втратили свої обриси, контури, границі і... змішалися. Чуєш не біль і не радість, а щось таке, чому тяжко знайти окреслення.

Насолоду? Ні, більше. Щастя? Теж ні. Це забагато. Але щось гарне і нібито таке знайоме.

Бо збоку — ш-ш-ш — жито, в очах — голуба безкраїсть, маніжна, як дотик своєї дитини, зворушлива, як рідна пісня.

Я підвівся. Мій приятель цупко тримав в руках траву. Зідхнув і в небо промовив:

— Вчора я чув зозулю... Перший раз за два роки. Але не так вона кує, як там.. У нас голосно, ритмічно, впевнено, а тут...

Звільнив руки.

Я глянув на нього. Його очі цілком змінились. Вони вже не благали, не вибачалися, о ні, вони були зачаровані і наелектризовані магічною синявою неба.

Пушок повільно розмагнітився і вклонився чопорно устам. Карпо погладив рукою зелену чуприну, заплющив очі і затих... А вітер невидющими устами так палко цілує обличчя, а зелень така мілка і зваблива, а збоку жито колишеться так у вальсі...

Колишеться.. ніжиться... і пришіптує:

Ш-шш-шшш.

Розкрив очі і тихо:

— Гарно... Неправда?

— Як вдома, — кажу я.

При цих словах він повернувся, припав обличчям до трави, руками обняв щомога землю, ніби залицяючись до неї.

І земля приймала його залицяння: зеленими пелюстками голубила його щоки, дратувала засіяний пушок і дихала пробудженою силою. Це був спокій серед хаосу. Це була ілюзія бажаного серед жорстокого буття.

***

Так було. А сьогодні все пішло шкереберть. Не у нього. Ні. А у мене. Бо всі мої здогади були даремні, всі мої домагання зговорились з ним — безрезультатні.

І почалось швидко і несподівано.

Ранком, коли сонце кидало зайчики з столу на стіни, я залишив кімнату — пішов. Куди? Ясно, що сперш до нього. Це була звичка, а може зацікавлення. Ні, ні. Розумієте — вимушене, потрібне зацікавлення.

Коли ранком, пробуджуючись, ви хочете дізнатись котра година — це ж не цікавість, ні, а потреба. Подібне почуття виникало у мене щоранку до цієї людини і я відвідував її. Так і сьогодня.

Підійшов до нього і просто:

— Добрийдень, Карпо!

— ...! — Це була відповідь його.

Він лише дав мені руку. І від цього все пішло шкереберть. Мене ніби вдарило струмом великої сили. Механічно ступив крок назад.

— Карпо, ти на мене ображений?

Похитав головою, що ні.

— Чому ж ти мовчиш?

— ...! — Оце і все. Лише пильно глянув на мене. І я не зрозумів, а злякався його.

Злякався, бо очі не пробачалися, не благали пощади, а прокололи мене і дивились на щось інше — вдалечінь. Здавалось, що я прозорий, нереальний, бо він не спинив і уваги на мені, а через мене вдивлявсь на щось важливе, непересічне, неповторне.

Потім він перевів погляд і втупив очі в мій одяг.

Дивився... і я не смів рухнутися. Було враження, що він примітив п'ятна крови на одязі і здогадався, що то — кошмарні сліди невправно загубленого людського існування.

— Карпо!

— ...!

(Кінець буде)

М. Дурделла.

МАРА КОМУНІЗМУ

ОСНОВНИК І Б. РЕДАКТОР КОМУНІСТИЧНИХ У. Щ. ВІСТЕЙ ПРО КОМУНІЗМ

ЧАСТИНА ДРУГА.

8)

12. Посунення в. ділянці економічній.

Грунт, на якому жерує комунізм, це невдоволення працюючих мас, слушне чи неслушне, із даних життевих умов. Висновок з цього: невдоволення треба усунути, а комунізм стратить грунт для свого росту.

Демаскування облудних гасел комуністів, виказування ілюзоричности їхньої розв'язки на прикладі СССР — це одна справа. Другою є наша власна розв'язка пекучих питань.

Крізи, безробіття, умови праці (платня, години праці, гігієнічні умови та ін.), мешкальні умови — це справи, які ми мусимо розвязати для загального вдоволення. Вже саме визнання пекучости тих справ є половиною їхньої розв'язки. Коли перестанемо вважати, що ці явища є конечними товаришами існуючого ліберального господарчого устрою; коли зрозуміємо, що вони є грунтом для росту комунізму, то звідси вже тільки один малий крок до їх усунення.

Очевидно, докладна розробка планів для усунення криз, безробіття і т.д. є справою якогось колективу економістів, справою довшого часу. Але вже зараз можна ухвалити закон, що забороняв би банкам та фабрикам замикати свої двері без дозволу влади. Знаємо, що кріза — це в великій мірі питання настрою, паніки: із непевности про завтра приходить паніка та подібно, як на боєвому фронті, панічна втеча одного заражує інших, так і тут бакротство одного тягне за собою паніку других. Заборона самовільного проголошення банкротства та замикання фабрик, що вже сама є свого роду забезпеченням, усуне панічні настрої, зменшить небезпеку раптової загальної крізи, а тим самим масового безробіття.

Фабрика гасить печі, замикає двері, посилає робітників додому бо: 1) її магазини переповнені виробами, на яких покупців нема; 2) нові замовлення не приходять; 3) сирівців нема чим платити, 4) робітників нема чим оплачувати.

До цього можна не допустити. Маємо до вибору: або замкнення фабрики, безробіття й грунт для комуністичної агітації, або фабрика в русі. Сирівці мусять бути, гроші на заплату теж. До цього треба порозуміння між фабрикантами і плантатором бавовни, між фабрикантом і управою копальні вугілля та залізної руди; між фабрикантом і залізницями, банкирами і т.п.

Подібні порозуміння засадничо не є нічим новим. Вони існували вже довго перед війною, існують і тепер. Маючи на увазі прибутковий продаж своїх товарів, підприємець порозумівався з другими підприємцями щодо розподілу ринків збуту, щодо кількости продуктів для кожної фабрики, щодо цін і способу транспорту, фінансування внутрішнього й заграничного і т.д. Такі порозуміння треба тепер поширити, удосконалити так, щоб вони обіймали собою всі справи, де брак порозуміння викликує непорядок у продукції і розподілі. Де продуценти самі не можуть порозумітись, там до помочі треба взяти уряд.

Але ж це плянове господарство, скажете. І так, і ні.

(Дальше буде).

Михайло Островерха.

З циклю: Юди наших днів

Вперше побачив я його у старшинській школі у Золочеві, в Галичині, в місяці березні 1919 р. В одній з кімнат касарні жили ми — Василь Солодкий, Юзько Типкевич, я і ще двох. А в сусідній кімнаті, між іншими товаришами по школі, жив він — Володимир Хімяк. Був він у наших роках, вище середнього росту, худощавий, дещо похилий, худе й продовгувате обличчя, немов липке, а в ньому малі, чорні, непривітно рухливі очі, стиснені уста, які, коли він говорив, неначе корчились і шнурувались, гострий ніс.

На військові вправи до полудня — він ходив. На виклади, в школі, до полудня — він ходив. У вільних від військових годинах, коли ми — Степан Терлецький, Василь Солодкий, Юзько Типкевич, Іван Ханик, Степан Опришко, Василь Руденко, Михайло Ткаченко, я й інші співдрузі — робили пробу хору, то приготовлювали „Повернувся із Сибіру", драму Яновської, в якій я, режисеруючи, грав ролю — Степана, — він, В. Хімяк, завжди кружляв довкола нас сторонив, приглядаючись. Коли, в цей революційний і неспокійний час, у ночі була тривога і ми, зберігаючи тишу і спокій, на приказ нашого коменданта старшинської школи отамана Фещура, йшли в місто на стежі, тоді В. Хімяк завжди був хворий. При цій хворобі був він неспокійний і блідий.

Дивне, й тоді для нас незрозуміле, було почуття до нього: ми чомусь не любили його. При забаві „прочухана, яку ми тільки тому й починали, щоб його до неї втягнути, — швидко відкривали його . їдкий удар. А коли він клався на биття, тоді вже били його до втоми наших рук, бо він, Хімяк, ніяк не міг відгадати — хто вдарив його? — Він не любив нас, ми не любили його. Хоч до цього явної причини не було, крім психольогічних передумов.

Прийшов квітень 1919. Одна половина с т а р ш инської школи була на великодній відпустці, а друга половина була лишилась у касарні на місці. На сам Великдень, 20. IV., по Службі Божій, під час кушання свяченого, ненадійна тривога. Наказ: суворе поготівля, в „кізли кріс" на подвірю касарень, ждати на дальші накази. А ввечорі пізно, коли сніг із дощем покривав землю, ішли ми, співаючи й місячи зимне болото вулиць, на залізничу стацію Золочева. Перед північчю наш поїзд рушив у напрямку Підволочиськ, які несподівано були зайняли большевики, й треба було їх відбити (що наша школа разом із іншими частинами виконала, викинувши большевиків за Збруч, на східній беріг). На цьому фронті ми й остались. Хімяка між нами не було, бо він був поїхав на відпустку. І я в нашій армії більше його не зустрічав, хоч це не виключає, що він міг бути в її рядах.

Минули роки 1919-1923. Минули табори полонених, інтернованих, конфінованих. Забувались і прізвища товаришів по зброї, хоч при припадковій зустрічі не забувались обличчя цих товаришів із Великого Шляху. Явна боротьба на фронті втихла, але ожила боротьба тиха, підпільна. Нам, воякам Української Армії, а зокрема Українським Січовим Стрільцям, важко було зрозуміти, а ще важче погодитись, щоб по сьоми роках боротьби на полях бою не добитись ніяких наших національних прав на життя.

Якось при кінці 1923 року на вулиці м. Станиславова здибаю одного з приятелів зі старшинської школи в Золочеві. Прізвище його забув я, але імя не затерлось у памяті.

— Михайле! — зустрінаю його з окликом.

— О, дай Боже витримати! — відповідає й він радісно, але, як завжди в нього, стримано й розважно.

Йдучи, розмовляли ми на теми: що тепер робиш, як поживаєш. Врешті, з прикрістю для себе й для приятеля, спитав я:

— Не гнівайся, але забув я твоє прізвище! —

— Зовсім до речі! Василик називаюсь! — Задоволено усміхаючись, представився.

Ще дещо поговорили ми й розійшлись.

Наступного дня, ранком, на вулиці Ґолуховського, несподівано виринув передімною Володимир Хімяк. Як колись у старшинській школі, так і — майже по пяти роках — на вулиці наша зустріч була роблено щира.

— Дуже мило стрінути тебе, Михайле, — з їдкою радістю промовив він, всуваючи руку.

— О, а ти що тут робиш? — зовсім негостинно запитався я його, беручи його руку.

— Та я так... в купецьких справах, — відповів він.

Ішли ми поруч і байдужим тоном розмови нарікали на „ці часи повоєнні". Майже цим же непомітним тоном Хімяк спитався:

— А що робить Вербицький? —

Я стягнув чоло, похилив голову, понурив очі до землі і, шукаючи в памяті, протяжно повторив:

— Вербицький! —

— Так, Вербицький! З яким учора ти йшов цією ж вулицею.

В млі ока, не підносючи голови й не змінюючи тону розмови, зрозумівши все, говорив я далі:

— Що робить? Бачиш, кожен із нас у цей скрутний час шукає способів, щоб якось прожити. Промишляє й він якось.

Провів мене Хімяк до ч. 20 вул. Ґолуховського. Ми ще говорили про одне, то про друге, але наша розмова рвалася. Ми розпрощалися з тим, що ще побачимось, бо він... лишається у Станиславові ще декілька днів.

Того ж дня побачився я з Михайлом „Василиком". Сказав я йому:

— Що ти Вербицький, то я забув, бо мені й неважне як ти звешся, а важне, що я з тобою здибався. Але, що ти „Василик", то Хімяк того не знає, хоч для нього це дуже важне й він повинен знати, що ти вже не є Вербицький!...

— Хімяк вже є тут? — прожогом і з твердістю, дещо заскочений, запитав мене Михайло.

— Кажу ж тобі!..

— Добре, що ти мені сказав це. — По хвилині докинув:

— Виведу і його...

Ще проминуло декілька років і „Владислав" Хімяк виступав на політичних процесах польської влади проти наших підпільників у Львові, як свідок прокуратора: уже явно працював і виступав, як поліційний цуцик.

Прийшов фатальний 1939 рік, осінь.

У вересні 22 дня Москва раділа, що корінні західні українські землі... включено в Совєтський Союз.

Владислав Хімяк, і такі як і він, віддав іще останню прислугу українському народові: всі списки, реєстри, картотеки українців тих, якими цікавилася, за якими слідкувала, яких переслідувала Польща, — передав новому „панові" українських земель Галичини — московському енкаведе.

Казав мені один приятель, який цими справами цікавився, що й Владислав Хімяк закінчив уже своє юдине життя у московських лабетах.

Та — не важне це.

А ось, що важне:

Володимир Хімяк був Владиславом у нашім державнім організмі вже в 1919 році?!..

Юда і холуй родиться і жити мусить. Але здоровий організм народу мусить вичувати його приявність...

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"

Пожертви, надіслані на цю ціль, як теж добровільну доплату до передплати „Свободи", потверджуємо з подякою проголошенням в цій рубриці.

Ліста: ч. 29.

Відділ:	Жертва:
Василь Ясінський	$1.00
Походай Юрій	2.00
John Lew	2.00
Julia Chernoff	2.00
Федор Кіт	2.00
Василь Мандзюк	2.00
Іван Рибак	2.00
Wasyl Pita	2.00
Theodore Corbin передпл.	1.00
3 Константин Качурин	2.00
20 Іван Підперигора	2.00
25 Петро Мицишин	3.00
38 Василь Нусь	2.00
40 Hawryliw Volodimir	2.00
45 Михайло Велз	5.00
45 Михайло Миць	2.00
46 Матвій Качмарчик	2.00
46 Григорій Стояневич	2.00
52 Dmytro Shaban	2.00
52 John Bordeiuk	1.00
57 Петро Ракочий	5.00
57 Palka Steffan	2.00
69 Євген Бобецький	2.00
70 John Lecyn	3.00
70 T. Pawlyna	2.00
70 Филип Дмитриха	2.00
70 Іван Слука	2.00
76 S. Mryglod	2.00
76 Andrew Rozek	2.00
76 Ewdokia Mazur	2.00
94 Стефан Стравнин	5.00
94 Андрій Патра	4.00
94 Волод. Крушельницький	3.00
94 Іван Заблоцкий	3.00
94 Андрій Холевка	3.00
94 Михайло Шаран	2.00
94 Максим Чубка	2.00
94 Іван Гайдук	2.00
94 Микола Масталір	2.00
94 Микола Солодкий	2.00
94 Михайло Бабій	2.00
94 Павло Вавровський	2.00
94 Ілія Гришко	2.00
94 Стефан Генин	2.00
94 Йосиф Вівчаровський	2.00
94 Петро Микула	2.00
94 Олена Курочка	2.00
94 Сем Погрибений	2.00
94 Павло Старжинський	1.00

Відділ:	Жертва:
94 Теодор Сидомір	1.00
104 Michael Kuziw	2.00
112 Параня Різук	2.00
122 К. Оліяр	2.00
127 Михайло Гах	2.00
127 Max Lewicki	2.00
130 Дмитро Шагай	3.00
158 Йосиф Герман	2.00
167 Павло Зьонкевич	2.00
176 Peter Kocolowski	2.00
192 Wasyl Brykailo	5.00
200 Jacob Zatkowski	2.00
204 Іван Кожух	5.00
204 Голубович Василь	2.00
206 Wasyl Pasichniak	2.00
210 Теодор Давидів	2.00
210 Wasyl Zakaluzny	3.71
221 Йосиф Лесюк	2.00
221 Остап Рибак	2.00
237 Антоній Калянський	2.00
241 John Poznansky	1.00
248 Петро Шепердяк	3.00
259 George Mitio	2.00
263 Іван Оленич	3.00
263 Бусько Онуфрій	2.00
263 Лобур Михайло	2.00
266 Taras Banach	1.00
266 Тимотей Лаба	1.00
267 Dmytro Kishanuk	2.00
275 Anthony Obuchowski	5.00
281 А. Пасічник	5.00
283 Іван Король	2.00
286 Michael Barna	3.00
288 Максим Паранцак	3.00
292 Анна Петрик	2.00
295 Andrew Minko	2.00
299 George Baran	2.00
300 Harry Brezinsky	2.00
301 Andrew Mudziak	3.00
318 John Cedar	2.00
361 Mr. & Mrs. Balas	2.00
361 Теодор Гулька	2.00
379 J. Hubczak	1.20
383 Ihnat Bury	2.00
396 Михайло Кримський	2.00
413 Марія Федчишин	2.00
431 Стефан Целюх	2.00
455 Теодор Цьвях	2.00
456 Iwan Tkaczuk	2.00
473 Марія Харабарук	3.00

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Йдучи назустріч загальним побажанням читачів „Свободи" щодо приспішення та унормування пересилки щоденника на поодинокі адреси, Адміністрація рішила поробити всі заходи, щоби зі свого боку усунути всі можливі причини цих експедиційних недостач. Насамперед рішено приспішити на кілька годин доставу щоденника на пошту так, щоби дальша розсилка поштою на поодинокі адреси передплатників могла відбутися ще в тому самому дні достави. Це вимагає відповідного приспішення замкнення форм та здачі щоденника на пресову машину.

У зв'язку з цим Адміністрація повідомляє всіх заінтересованих, що в майбутньому всі оголошення будеться приймати до друку тільки тоді, якщо вони будуть доставлені три дні перед датою газети, в якій вони повинні появитися. Це відноситься теж до оголошень Відділів УНСоюзу в справі місячних зборів та інших.

При цій нагоді пригадується, що всі подяки, розшуки, повідомлення про сходини, Богослуження та про всі церковні і громадські імпрези, як теж про відкриття клюбів, товариств і т. п., належать до платних оголошень і їх тільки під цею умовою будеться поміщувати.

Для нормалізації висилки газети та для швидкого і точного полагоджування змін адрес, при повідомленнях про їх зміну треба доконче: 1. Подати чітко написану стару і нову адреси; 2. Якщо член УНСоюзу, подати число відділу; 3. На покриття адміністраційних видатків, зв'язаних з виробом нової адресової плитки, треба долучити 10 центів.

Точне достосування до цих всіх вимог запевнить заінтересованим точне полагодження справи, передплатникам своєчасну доставу газети, а нашій Адміністрації заощадить зайвих коштів і труду.

Адміністрація „Свободи".

ІГОР ЗІНИЧ

ІЗ БОЇВ ЗА ЛЬВІВ 1918 Р.

(Спомин).

Вже десятий день ідуть бої за цитаделю. Наші хлопці, що заняли цю важливу станицю ще першого дня бою за Львів, боронять її завзято, хоч вже майже кругом замкнені. Одинока сполука, це вільний ще доступ від вулиці Оссолінських. Ворог намагається всіми силами перервати і його. Шле рій за роєм, підсувається все ближче зі скорострілами. Пражить вогнем з вулиць Вроновських та Коперника майже кожну пядь бороненого проходу. Обложені відбивають наступ за наступом.

Третього дня цих завзятущих боїв, доходить натуга боротьби до зеніту. Ворог дістав підмогу. Прийшла нова, свіжа, добре озброєна чета. Боронений доступ вкривається вбитими та раненими з обох сторін, але бій не вгаває. Люто наступає ворог передовсім на дім духовної семинарії. Відси легко замкнути сам рів вулиць Каперніка та Оссолінських, куди якраз проходить наша підмога для обложених. Але й тут заломлюються ворожі наступи.

Коло полудня бій втихає. Наші стрільці, що боронять проходу до цитаделі з майдану духовної семинарії, перебивають наборзі стіни між семинарією а головною почтою, щоби так забезпечити собі евентуальний відворот. Не дармує і ворог. Нишком просувається до городу-парку Красіцьких. А коли бій розгоряється наново, ситуація малої горстки героїв, що бється в семинарії стає така, що ці хлопці приневолені, вицофатися на пошту. Положення оборонців доступу на цитаделю, цим не зміняється. Частина, що вже там була, скріплюється і ще успішніше помагає обложеним. Спроба ворога зайти з боку, від вулиці Сикстуської, двічі заломлюється, а ворог оставляє кільканадцять вбитих. Бій на хвилю втихає.

Але що це? З брами духовної семинарії виходить гурт ворожих вояків. Наші засипують їх вогнем та вони йдуть далі і щось наче б візок пхають попереду себе. Кріси стрільців грають ще хвилю. Нараз негайно замовкають.

Що ж сталося? Це ворожі вояки забрали з читальні семинарії погруддя Шевченка і криючись поза ним, намагаються підійти до наших барикад. Вони певні, що наші хлопці не стануть стріляти хочби й лиш до погруддя свойого генія. І воно так й сталося. З дива чи гніву на таку нікчемність замовкли наші кріси. Але лиш на один мент. Вже в слідуючій хвилині вискакує кільканадцять хлопців ізза барикад і заки ще ворог спостерігся, женуть вулицею на нього. Ще хвилю торохкотять ворожі скоростріли, ще хвилю чути поодинокі стріли. Ще кілька наших паде в бігу долі. Та прочі вже на місці, вже мов орли спадають на нечесного ворога. Втихає ворожа пальба. Чути крик та стогін. Довкола погруддя поета іде важкий рукопашний бій. Та недовго.

Оставляючи вбитих та ранених, цофається ворог поза браму. Кругом стає тихо. Наші хлопці знімають з візка погруддя поета та забираючи своїх ранених і трьох, що поклали свої голови за пошану й любов для великого пророка, вертають повагом до своїх.

З барикад же несеться грімке „Слава, слава!"

ШІСТЬ ПОСЛІВ У ПРОВІНЦІОНАЛЬНОМУ ПАРЛЯМЕНТІ МАНІТОБИ

Винипег, Манітоба. — При виборах до провінціонального парляменту Манітоби, переведених у четвер 10 листопада, повернена до уряду коаліція кількох партій значною більшістю голосів. Всіх коаліційних послів вибрано 42. Між ними є ліберально-прогресивних 30, прогресивно-консервативних 10, а незалежних 2. Опозиція складається з 12 послів, між якими є один комуніст. Усіх посольських місць в манітобськім парляменті є 57.

Манітобські виборці українського походження спромоглися тим разом вибрати шість своїх послів, тобто двох більше ніж було в попереднім парляменті. Новими є Іван М. Гаврилюк — з партії Суспільного Кредиту (ССФ), з північного Винипегу та Василь, Луцко, з Спрінґфілд, ліберально - прогресивний коаліційний. Не менше замітним є факт, що українського походження кандидат партії ССФ з комуністичним нахилом, Вилберт Данилейко, перепав в окрузі Ст. Клементе проти ліберала українця Н. Стрика, який вже давніше був послом. В окрузі Етелберт вийшов М. Н. Григорчук, ліберально-прогресивний, а перепав проти нього Ф. Заплітний, колишній посол до домініяльного парляменту в Оттаві. В окрузі Фишер вийшов Н. В. Бачинський, ліберально-прогресивний. В окрузі Емерсон вийшов через акламацію дотеперішній посол І. Р. Соломон, бо його противник, П. Ольховий, відкликав свою кандидатуру. — („Кан. Фармер").

КУПУЙТЕ БОНДИ ПЕРЕМОГИ

Сміх — це здоров'я

ДОПОМОЖІТЬ, ЛЮДИ!

Прошу не втікати: я до вас не за грошовою допомогою. І не хочу, щоб ви підвезли мене своєю „карою". Йдеться про цілком дрібну вислугу — про щиру раду.

Ви знаєте: я приїхав з Европи, а тут усе не так. Я почуваю себе страшенним провінціялом, я вчуся тутешніх звичаїв і звичок — а воно така маса вчится!?...

Правда, моя дотеперішня наука видала вже деякі овочі. Я вже їм м'ясо так, як це робив дитиною бувши (тільки тоді мама краяла м'ясо й ховала ножа, щоб не врізався, а тепер сам ховаю), вожу „пань „наліво" і проміняв рідні привіти на стандартне „галло". Я нікому з моїх друзів більше не подаю руки, хоч ніхто з них ані не „скрунив", ані не зробив мені якогось зла.

Як сами бачите, я вже доволі замериканізувався, хоч це ще далеко не те. Наприклад, таки з привітом. Що з того, що я вмію гукнути „галло", з того, що навчився не скидати капелюха?!... Прийдеться виконати супровідний, американський рух рукою і я застряг. Кажу „застряг" — бо рух, що я його виконую рукою, виходить не стільки смішним, як небезпечним політично. Так, так, небезпечним політично.

Самі знаєте, як такий рух має виглядати: починається в стилі недавнього „гайль" (хай у ґробі спочиває!), потім переходить в перехресне благословення (наче б гріхи відпускав) і кінчиться тицьненням пальця в живіт ближнього.

Очевидна річ, ме ні здається, що я всі ці фази виконую по-припису, але люди кажуть, що ні; мовляв, у мене виходить звичайний фашистівський привіт, з цілком запізненим, отже непотрібним, „штурк - Панька - в - око". Бракує заокруглюючої другої фази („благословення").

Що я не роблю, як я не треную — нічого не виходить. А хіба ж, через таку дрібницю, не стягати мені на себе підозри демократичного світу.?... Я сам демократична людина, з рекордом скринінґів і рентґенів демократизму, яких не має голова ніодної демократичної партії світу.

Тому, що іншого виходу з положення не бачу, я, цим шляхом, звертаюся до наших земляків: допоможіть, сестри й браття, вивчити цей привіт! Праця буде не важка, я ж не початківець: йдеться тільки про другу, перехідну фазу. Ласкаві зголошення проситься слати на адресу адміністрації під —

О. Сип.

СТАВАЙТЕ ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ І СПІВВЛАСНИКОМ ДЕСЯТЬ МІЛЬЙОНОВОГО МАЄТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Драма — театр — актори

(Докінчення зі стор. 2-гої)

Коли про це пишемо, то не тільки тому, щоб дати землякам в Америці, які цих подібниць може не знають, жменю інформацій, а головно тому, щоб доказати їм, що українці в Галичині аж надто добре з власного досвіду знають ту саму проблему, що тепер починає цікавити американських українців, як актуальна проблема тутешнього культурного життя. Ця проблема була б розв'язана тоді, коли б повстав у Ню Йорку, як у постійному осідку, постійний український театр, який ділив би театральний сезон між Ню Йорк, де грав би по суботах і неділях, і край, куди виїздив би з гостинними виступами. Не тільки в Ню Йорку, але й поза ним у цілому ряді міст (Филаделфія, Нюарк, Скрентон, Шікаґо, Дітройт, Мілвокі і ін.) є вже такі численні українські колонії, що на деяку кількість випроданих вечорів можна там напевне рахувати, тим більше, що українська публика в Америці фактично вибірає з американських розваг тільки кіно. Для створення такої української сцени треба кілька передумов. Найперша з них, це — очевидно — гроші. Ці гроші можна буде зібрати тільки тоді, коли 1) серед давних наших тутешніх земляків, американських українців, знайдеться меценат, один чи їх гурт, що захопляться такою ідеєю, 2) коли нова іміґрація матеріяльно „усамостійниться" і зможе фінансувати рідний театр, дошкульно відчуваючи його брак.

Така українська сцена мусить бути дійсно репрезентаційна. Вона мусить стояти на такому рівені, щоб сама собою, своєю артистичною вартістю, мала притягаючу атракційну силу, щоб дійсно викликувала тугу відвідувачів — відвідувати її також наступний раз. Так, як не можна присилувати найбільшого патріота читати постійно книжку чи газету лиш тому, що вона писана рідною мовою, хоч читачеві змістом нецікава, таксамо не вдержиться і на чужині рідний театр, коли він не буде добрий. А що 1) нема місця для двох дуже добрих сцен і 2) не стало б для них не тільки грошей і глядачів, але й акторів-професіоналістів, то сама логіка диктує постулят, щоб пп. В. Блавацький і Й. Гірняк об'єднались в одну театральну дружину. Один і другий із них надто добре знає пієтизм автора цих рядків до рідного театру та його особисту глибоку і щиру симпатію до їхніх осіб, щоб вони взяли йому у зло цей його апель. Коли сьогодні завзяті партійно-політичні і противники можуть льояльно співпрацювати у розумінні, що інакше всі загинуть, то тим більше можна і треба зберегти принцип такої співпраці в житті, культурному. Тому ці обидва діячі української сцени повинні передусім змагати до того, щоб вони і гурт їхніх найкращих співробітників влаштувались у Ню Йорку. Ясно, що це нелегка справа, як і ввесь шлях до здійснення пляну постійного українського театру в Америці — довгий і засіяний камінням та колючками.

Проте, коли українське громадянство знатиме, що існує дійсно репрезентаційний театральний гурт з усіми гарантіями високого рівеня театру, з власним літературним дорадником, мовним коректором текстів, поділом директорських і режисерських функцій, словом, всіми атрибутами правдивого і доброго театру, то можна буде вести кампанію за такий театр і можна буде ставити існування його в площину громадської амбіції і громадської необхідності. В противному випаду всім окремо грозить мандрівницька мізерія із згори відомими наслідками.

БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЗНАЧИТЬ, НАЛЕЖАТИ ДО ТАКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ПОБУДОВАНА НА ПЕВНИХ, ТРІВКИХ І СОЛІДНИХ ОСНОВАХ.

ПОВІДОМЛЕННЯ

В Суботу, 19. XI. 1949, в год. 9. перед полуднем відслужено в гр.-катол. церкві при 7. вул., Н. И., панахиду за душі бл. п. **Марії і Володимира Смеричанських**, батьків **Мгр. Р. Шульової**, недавно прибулої з чоловіком і сином Андрійком з Европи.

ПОДЯКА

Цією дорогою складаю найщирішу подяку Вп. п. Петрові і Зофії Задорецьким за спровадження мене до Америки, за їхню поміч матеріяльну в Европі, а також Вп. п. Сельським за привітання мене на двірці з дочкою і зятем Вп. п. Рибаками, та приміщення в свойому домі впродовж тижня.

Рівнож дуже щиро дякую Укр. Дунаївському Комітетові, а це Вп. пп. Ясінським, Фенчинським Миколі і Романові, Березінському та всім іншим Дунаївчанам за допомогу грошеву (50 дол.) на початок прожиття на вільній американській землі.

За це все хай Всевишній їм нагородить всім найкращим.

П-ню Задерецьку щиро перепрошую за непорозуміння між нами.

Ватран Марія.

ТАРЗАН, ч. 2223. Тарзан просить прислуги.

Саме в пору начальник Батну, який прийшов на допомогу хлопцеві, завважав загрозу для Тарзана і закликав на осторогу.

Швидко малпочоловік перевернувся і з незвичайною меткістю легко перегнав навіть такі сотворіння як плазуни.

Вдячний начальник запитався, чим він міг би прислужитися свому добродієві...

...та коли Тарзан попрохав, щоб вони провели його через непрохідні джунглі, на обличчі усіх появився жах.